

ANTEP, MARAŞ, HATAY VE MALATYA
MERKEZLİ DEPREMLER SONRASINDA
6 - 27 ŞUBAT 2023 TARİHLERİ ARASINDA YAŞANAN

İNSAN HAKLARI İHLALLERİ RAPORU

TIHV
Türkiye İnsan Hakları Vakfı

Antep, Maraş, Hatay ve Malatya Merkezli
Depremler Sonrasında
6 - 27 Şubat 2023 Tarihleri Arasında Yaşanan
İnsan Hakları İhlalleri Raporu

Hazırlayanlar
TIHV Dokümantasyon Merkezi
Eylem Yıldız, Cihan Deniz Zarakolu, Coşkun Üsterci

Kapak Fotoğrafı
Marian Pisan / Unsplash

Mart 2023

İÇİNDEKİLER

Giriş	2
6 - 27 ŞUBAT 2023 TARİHLERİ ARASINDA YAŞANAN İNSAN HAKLARI İHLALLERİ	7
<i>GENEL ÖZET</i>	<i>7</i>
1. YAŞAM HAKKI İHLALLERİ	8
<i>1.1 Deprem Nedeniyle Yaşamını Yitirenler</i>	<i>8</i>
<i>1.2. Linç Girişimleri</i>	<i>9</i>
<i>1.3. Cezaevlerinde Yaşamını Yitirenler</i>	<i>9</i>
<i>1.4. Gözaltında Yaşamını Yitirenler</i>	<i>9</i>
2. KİŞİ GÜVENLİĞİ	10
<i>2.1. İşkence ve Diğer Kötü Muamele</i>	<i>10</i>
<i>2.2. Refakatçisi Olmayan Çocuklar</i>	<i>12</i>
3. CEZAEVLERİ	13
<i>3.1. Yaşam Hakkı İhlalleri</i>	<i>13</i>
<i>3.2. İşkence ve Diğer Kötü Muamele</i>	<i>14</i>
<i>3.3. Sevkler Sırasında Yaşanan İhlaller</i>	<i>14</i>
<i>3.4. Diğer İhlaller</i>	<i>15</i>
4. DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	16
<i>4.1. Basına Yönelik Engellemeler</i>	<i>16</i>
<i>4.2. Sosyal Medya Paylaşımları, Açıklamaları ve Haberleri Nedeniyle Hakkında Soruşturma Açılan, Gözaltına Alınan ve Tutuklanan Kişiler</i>	<i>18</i>
<i>4.3. RTÜK Tarafından Ceza Verilen Kanallar</i>	<i>20</i>
5. TOPLANTI VE GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ	21
6. ÖRGÜTLENME VE DAYANIŞMA ÖZGÜRLÜĞÜ	23

GİRİŞ

6 Şubat 2023 tarihinde, Türkiye'nin de içinde yer aldığı coğrafyanın yakın tarihinde görülen en büyük doğal afetlerden biri yaşandı. Uluslararası bilim çevrelerinin ve benzer kuruluşların da referans aldığı Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi tarafından kaydedilen bilgiye göre saat 04:17'de Antep'in Şehitkamil ilçesi merkezli 7,7 ve saat 13:24'te Maraş'ın Ekinözü ilçesi merkezli 7,6 şiddetinde yaşanan depremler Türkiye sınırları içinde Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerini kapsayan geniş bir alanda hissedilmiş, 14.013.196¹ kişinin yaşadığı 11 kentte -Adana, Adıyaman, Antep, Diyarbakır, Elazığ, Hatay, Kilis, Malatya, Maraş, Osmaniye ve Urfa- büyük yıkımlara ve can kayıplarına yol açmıştır.

Türkiye dışında ise, Suriye, Filistin, İsrail, Lübnan, Ürdün, Kıbrıs, Irak ve Mısır'ı da kapsayan geniş bir coğrafyada hissedilirken, özellikle Kuzey Suriye ve Lübnan başta olmak üzere birçok ülkede ciddi yıkım ve can kayıplarına yol açmıştır.

Söz konusu depremlerin ardından bölgede yoğun olarak, farklı büyüklüklerde artçı şoklar devam ederken 20 Şubat 2023 tarihinde saat 20:04'te yine Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi tarafından kaydedilen bilgiye göre Hatay'ın Samandağ ilçesi merkezli 6,4 şiddetinde bir deprem daha yaşanmıştır. Bu deprem de yukarıda anılan bölge ve ülkelerin büyük bölümünü kapsayan geniş bir coğrafyada hissedilmiştir. Son olarak 27 Şubat 2023 tarihinde, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi tarafından kaydedilen bilgiye göre saat 12:04'te Malatya'nın Yeşilyurt ilçesi merkezli 5,5 şiddetine bir deprem daha olmuştur.

¹ Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları-2022

Resmi açıklamalara göre, 6 Şubat 2023 tarihli Antep'in Şehitkamil ve Maraş'ın Ekinözü ilçeleri merkezli depremler sonucu Adana, Adıyaman, Antep, Diyarbakır, Elazığ, Hatay, Kilis, Malatya, Maraş, Osmaniye ve Urfa'da 26 Şubat 2023 tarihi itibarıyla yaşamını yitiren kişi sayısı 44.374' tür. Yaralanan kişi sayısı ise bu konuda son resmi açıklamanın yapıldığı 16 Şubat 2023 tarihi itibarıyla 108.068'dir.²

Yine resmi açıklamalara göre 20 Şubat 2023 tarihli Hatay'ın Samandağ ilçesi merkezli 6,4 şiddetindeki depreme bağlı olarak 6 kişi yaşamını yitirmiş, 562 kişi de yaralanmıştır. 27 Şubat 2023 tarihinde, Malatya'nın Yeşilyurt ilçesi merkezli 5,5 şiddetindeki depremde ise 2 kişi yaşamını yitirmiş, 140 kişi de yaralanmıştır.

23 Şubat 2023 tarihi itibarıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından, deprem bölgesinde yıkılmış, acil yıkılacak ya da ağır hasarlı bina sayısı 164.321 olarak açıklandı.³

Depremlerden etkilenen pek çok il ve ilçede binalar ile birlikte kentsel altyapı da çökmüş, kamu binaları, hastaneler, haberleşme sistemleri, enerji hatları, kara ve demir yolları,^{4,5} havalimanları kullanılamaz hale gelmiş, hatta doğal yaşam alanları tahrip olmuş, yaşanan ağır iklim koşullarının da etkisiyle “doğal afet” bir “felakete” dönüşmüştür.

Antep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin'in depremin ilk saatlerinde, Youtube üzerinden katıldığı bir yayında, İslahiye ilçesindeki durumu ifade etmek üzere sarf ettiği “ilçenin yarısı yok oldu/yıkıldı” şeklindeki sözleri felaketin boyutlarını yukarıda aktarılan ruhsuz ve soğuk sayılardan çok daha çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.⁶

Ne var ki, “doğal afet”in böylesi büyük bir felakete dönüşmesinde asli etken depremlere hazırlıklı olmanın bilimsel gerekliliklerinin, bu konuda uzman kişi ve kuruluşlar, bilim çevreleri, meslek ve sivil toplum örgütleri tarafından yapılan tüm uyarı ve eleştirilere rağmen yetkililer tarafından yerine getirilmemesi, depremlerin öncesinde ve sonrasında yapılan ciddi hatalar, ihmaller, suistimaller, koordinasyon ve planlama eksiklikleridir.

Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB) İnşaat Mühendisleri Odası (İMO) tarafından 14 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan Depremleri Ön Değerlendirme Raporu”⁷ bir “doğal afet”in insan eliyle nasıl büyük bir “felaket”e dönüşebileceğini gözler önüne koymaktadır.

Söz konusu ön değerlendirme raporunda modern bilimin öngördüğü afet yönetiminin, ‘risk yönetimi’ ve ‘kriz yönetimi’ olarak iki bölümden ve ‘risk/zarar azaltma’, ‘hazırlık’, ‘müdahale’ ve ‘iyileştirme’ olarak dört evreden oluştuğu belirtilmektedir. Buna göre afet yönetiminin ilk iki evresi ‘risk yönetimi’ bölümüne, sonraki iki evresi ise ‘kriz yönetimi’ bölümüne tekabül etmektedir. 17 Ağustos 1999 depreminden edinilen muazzam deneyime ve çıkarılan acı derslere rağmen Türkiye’de “afet yönetimi”

² Bkz. <https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hk-basin-bulteni--31>

³ Bkz. <https://www.diken.com.tr/deprem-bolgesinde-yikik-ve-yikilacak-bina-sayisi-164-bin-321/>

⁴ Bkz. <https://www.tcdtasimacilik.gov.tr/duyuru/200>

⁵ Bkz. TMMOB Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Tespit ve Değerlendirme Raporu. <http://www.mo.org.tr/docs/MO06022023DEPREMTESPIT.pdf>

⁶ Bkz. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/60-bin-nufuslu-islahiye-yarisi-artik-yok-42216673>

⁷ Bkz: <https://www.imo.org.tr/Eklenti/8175,imo-deprem-raporu-2pdf.pdf?0>

maalesef afet olduktan sonra acil müdahale ve arama-kurtarma vb. çalışmaları yapmak olarak anlaşılmaktadır. Oysa “afet yönetimi” asla ve sadece arama ve kurtarma çalışmaları değildir.⁸ Bilimsel yöntemlerle ilk iki evreyi oluşturan risk/zarar azaltma ve hazırlık çalışmaları en iyi şekilde yapılmadan bir afet yönetiminin başarılı olması asla mümkün değildir.

İMO'nun ön değerlendirme raporunda 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremlerde çok sayıda binanın yıkılması ya da ağır hasar görmesinin nedenleri şöyle sıralanmaktadır: Binaların zayıf ve kötü zeminlere yapılmış olması, kullanılan malzemede görülen zafiyetler, konstrüktif zafiyetler ve yapı düzensizlikleri. Bunlar da göstermektedir ki risk/zarar azaltma ve hazırlık çalışmalarının bilimsel gerekleri hiçbir şekilde yerine getirilmemiştir.

Kaldı ki, “afet yönetimi” sanılan acil müdahale ve arama-kurtarma çalışmaları da gereğince yerine getirilememiştir. Deprem bölgesinde gözlem yapan pek çok meslek ve sivil toplum örgütü tarafından hazırlanan raporlarda da ifade edildiği üzere, arama kurtarma çalışmaları için organize olmakta geç kalınmış, görevli kurumlar arasında koordinasyon ve planlama eksikliği nedeniyle arama kurtarma çalışmaları çok kısıtlı bölgelerde, yetersiz kadro ve ekipmanla yürütülmüştür.⁹ Kamu olanakları doğru biçimde kullanılamamış, açıkça bir “kriz yönetme krizi” yaşanmıştır. Bu da can kayıplarının artmasına yol açmıştır.

Nitekim Cumhurbaşkanı'nın depremin yol açtığı tahribatı en ağır biçimde yaşayan şehirlerden biri olan Adıyaman'a 27 Şubat 2023 tarihinde yaptığı ziyaret sırasında sarf ettiği “Maalesef ilk birkaç gün Adıyaman'da arzu ettiğimiz etkinlikte çalışma yürütemedik. Hava ve yol koşulları nedeniyle ilk günden gelemedik. Bunun için sizden ilk günler için helallik istiyorum.”¹⁰ şeklindeki sözleri de ağır bedelleri olan “kriz yönetme krizi”nin itirafından başka bir şey değildir.

Koordinasyon ve planlama eksiklikleri sağ kalanların barınma ve tuvalet/hijyen koşullarının sağlanması, su, gıda ve sağlığa erişim gibi yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanması vb. konularda da yaşanmıştır. Bu amaçla gönderilen yardımlar ihtiyaç duyulan bölgelere hızlı ve dengeli biçimde ulaştırılamamış, adeta bir “insani kriz”¹¹ yaşanmıştır. Örneğin, Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) olağandışı durumlarda hızlı değerlendirme ve müdahale ekibi tarafından 10-13 Şubat 2023 tarihlerinde Hatay'ın Antakya, Samandağ, Defne ilçelerinde yapılan gözlemler sonucu hazırlanan “Hızlı Değerlendirme Raporu”nda gözlem yapılan bölgede sıcak yemek ve şişe suyunun 48 saatten sonra sağlanmaya başlandığı, temiz suya ulaşımın henüz (13 Şubat 2023 itibarıyla) mümkün olamadığı, içme suyunun hâlâ şişe suyu ile sağlandığı ancak miktarının yetersiz olduğu, tuvalet sıkıntısından dolayı insanların az yediği, kabızlık şikâyetinin yaygın olduğu belirtilmektedir.¹² Keza TTB heyetinin inceleme yaptığı Kışla Saray Mahallesi'nde çadırlar ancak depremin üçüncü günü kurulabilmiş, mobil tuvalet ise altıncı günde getirilebilmiştir.

TMMOB Mimarlar Odası tarafından 23 Şubat 2023 tarihinde kamuoyu ile paylaşılan “6 Şubat 2023 Depremleri Tespit ve Değerlendirme Raporu”nda ise 16 Şubat 2023 tarihi itibarıyla, yani depremlerden

⁸ Bkz. İMO'nun adı geçen raporu

⁹ Bkz. İMO'nun adı geçen raporu

¹⁰ Bkz. <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/son-dakika-erdogan-helallik-istedi-ilk-birkac-gun-adiyamanda-arzu-etdigimiz-calismayi-yurutemedik-2055862>

¹¹ Bkz. İMO'nun adı geçen raporu

¹² Bkz: https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/hatay_10-13subat_on_degerlendirme_raporu_sonsonson.pdf

on gün sonra dahi barınma, gıda ve hijyen malzemelerine duyulan ihtiyacın sürdüğü belirtilmektedir. Söz konusu raporda, bu ihtiyaçların karşılanması için gönderilen yardımların AFAD tarafından dağıtılmak üzere yönlendirildiği ancak organizasyon eksikliği nedeniyle yardımların ihtiyaç duyulan alanlara ulaştırılmadığı ifade edilmiştir.¹³

Yaşanmakta olan felaketin ağır sonuçları, tüm ülke sathından kişi ve grupların, sendikaların, meslek ve sivil toplum örgütlerinin, belediyelerin, siyasi partilerin büyük bir özveriyle başlattığı dayanışma seferberliği sayesinde kısmen hafifletilse de toplanan yardımların deprem bölgelerine ulaştırılması ve dağıtılması sırasında –ayrıntıları raporun aşağıdaki ilgili bölümlerinde görüleceği üzere- ciddi müdahale ve engellemeler yaşanmıştır, yaşanmaktadır.

Deprem bölgesine dayanışma için gelen farklı uzmanlık alanlarından gönüllülerin yardım edebilmelerine ve hizmet sunabilmelerine olanak sağlayacak asgari yaşam koşullarının oluşturulması yönünde de gerekli ve yeterli çaba gösterilmemiştir. Örneğin, TTB'nin olağandışı durumlarda hızlı değerlendirme ve müdahale ekibi tarafından 14 - 18 Şubat 2023 tarihlerinde Adıyaman'ın Merkez, Gölbaşı ve Besni ilçelerinde yapılan gözlemler sonucu hazırlanan 'Hızlı Değerlendirme Raporu'nda bölgeye gönüllü olarak gelen sağlık çalışanlarının barınma sorunları yaşadığı, kendilerine uyumaları için içinde sadece battaniye olan bir çadır verildiği, soğuktan kalabalık bir şekilde geceyi geçirdikleri, ısınmak için kullanılan sobadan dolayı altı gönüllünün karbonmonoksit zehirlenmesine maruz kaldığı, iki gönüllünün hiperbarik oksijen tedavisi aldığı, bu nedenle 112 araçlarında kalmayı tercih ettikleri ifade edilmektedir.¹⁴

Kısaca aktarmaya çalıştığımız bu ağır tablo açıkça göstermektedir ki depremin yol açtığı yıkım ve kayıpların bu denli büyük boyutta olmasında insan faktörünün etkisi çok büyüktür. Bu nedenle de yaşanan deprem, bizzat ağır insan hakları ihlalidir. Bu tespit, devletlerin temel hak ve özgürlükleri koruma ve geliştirme yükümlülüğü ile birlikte düşünüldüğünde depremin yol açtığı tüm sorunlarla mücadele ederken yol gösterici kılavuzun insan hakları bakış açısı olması bir zorunluluktur. Çünkü hak sahibi olmak, insanları zor zamanlarda güçlü kılabilecek tek şeydir ve ancak hak sahibi olduğunda kişi kendisinin gözetileceği, korunacağı duygusunu taşıyabilir.

Buna karşın, siyasal iktidar çare olarak güvenlikçi bir yaklaşımla OHAL ilan etmeyi tercih etmiş ve her zamanki alışkanlığı ile yine karşı karşıya kalınan olağandışı durumda öncelikle temel insan hak ve özgürlüklerini iptal etme yoluna gitmiştir.

7 Şubat 2023 tarihinde 6785 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Antep, Hatay, Maraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Urfa illerinde 3 ay süreyle Anayasa'nın 119. maddesi ile 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. maddesinin 1. fıkrası kapsamında tabii afet nedeniyle Olağanüstü Hal ilan edilmiş, bu karar 9 Şubat 2023 tarihli TBMM Genel Kurul kararıyla onaylanmıştır.

Elbette yıkımın büyüklüğü ile orantılı olarak kamu güç ve olanaklarının en etkin ve hızlı şekilde kullanılabilmesi için bazı tedbirlerin alınması gerekebilir. Ancak, bunun tek yolu hemen OHAL ilan etmek değildir. "7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak

¹³ Bkz. TMMOB Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Tespit ve Değerlendirme Raporu. <https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/mo06022023depremtespit.pdf>

¹⁴ Bkz. https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/adiyaman_rapor_1418subat.pdf

Yardımlara Dair Kanun” da OHAL ilanına gerek kalmaksızın, afetle mücadelede siyasal iktidara önemli yetkiler vermekte, depremin yol açtığı yıkıma karşı kullanılacak yeterli araç ve olanağı sağlamaktadır. Bu kanun gereğince depremin yaşandığı bölgelerde mülki idare amirleri, olağan zamanlarda sahip olmadıkları yetkileri kullanmak suretiyle arsa, bina, araç, tıbbi malzeme, ilaç, yiyecek, giyecek gibi malları temin ve askeri güçlerden yardım talep edebilirler.

Yaşanan deprem, tüm yetki ve sorumlulukların tek elde toplanmasıyla birlikte, kurallardan ve kurumlardan kurtulma siyasetinin kamusal gücün toplumun yararı ve selameti için kullanılma imkânını nasıl ilga ettiğini bir kez daha çok açık şekilde ortaya koymuştur. Siyasal iktidar, OHAL ilan etmek suretiyle, sosyal devletin yok oluşunun yol açtığı ağır krizin görünürlüğünü gizlemek istemektedir. OHAL ilanı, toplumun söz konusu krizi kendi dayanışmasıyla aşma çabasına yönelik bir darbe niteliğindedir. Yurttaşların yaşamını, sağlık ve esenliğini siyasal çıkarlar uğruna heba etmektir.

TİHV Dokümantasyon Merkezi tarafından yazılı ve görsel basın, uzmanlık ve meslek örgütleri ile diğer insan hakları örgütlerinin yaptığı açıklama ve raporların taranması yoluyla hazırlanan bu raporda yer alan ihlal verileri, hakikati görünmez kılmak amacıyla hak bakış açısının tümüyle terk edildiğini endişe verici bir şekilde ortaya koymaktadır.

Elde edilen bilgi ve veriler belli hak kategorileri altında tasnif edilmiştir. Aktarılan ihlaller bizim tespit edebildiklerimiz ile sınırlıdır ve hakikatin ancak bir bölümünü ifade etmektedir. Raporda depremlerin ilk yaşandığı 6 Şubat 2023 tarihi ile 27 Şubat 2023 tarihi arasındaki dönemde sadece depremler ile ilişkili ihlallere yer verilmektedir.

6 – 27 ŞUBAT 2023 TARİHLERİ ARASINDA YAŞANAN İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

GENEL ÖZET

6-27 Şubat 2023 tarihleri arasında;

- Deprem bölgesindeki cezaevlerinde kolluk güçlerinin müdahalesi sonucunda 3 mahpus yaşamını yitirdi, 9 mahpus yaralandı.
- Gözaltında işkence ve diğer kötü muamele sonucu 1 kişi yaşamını yitirdi.
- En az 2 kişi linç girişimine maruz kaldı.
- 9 ayrı olayda toplam 17 kişi işkence ve diğer kötü muameleyle maruz kaldı. 1 kişi yaşamını yitirdi. En az 10 kişi yaralandı.
- Deprem bölgesinde refakatçisi olmayan 1902 çocuktan 1820'sinin kimliği tespit edilirken 82 çocuğun ise kimliği tespit edilemedi.
- Deprem bölgesinde haber takibi yapan en az 22 gazeteci, 11'i kolluk kuvvetleri 11'i sivil kişiler tarafından olmak üzere müdahaleye maruz kaldı, en az 1 gazeteci yaralandı, 4 gazeteci gözaltına alındı. Ayrıca 1 yabancı gazetecinin ülkeye girişine izin verilmedi.
- Sosyal medya paylaşımları gerekçesiyle 2 gazeteci, 'halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma' iddiasıyla tutuklandı.
- Depremle ilgili sosyal medya paylaşımlarına ilişkin başlatılan incelemeler sonucunda 575 kişi hakkında işlem yapıldı, 141 kişi gözaltına alındı, 27 kişi tutuklandı.
- RTÜK tarafından, "Büyük Felaket Özel Yayını" programı nedeniyle Halk TV kanalına ve "18 Dakika" programı nedeniyle Tele 1 kanalına 5'er kez program durdurma ve idari para cezası verildi.
- RTÜK tarafından Tele 1 kanalında yayınlanan "Forum" programı, FOX TV kanalında yayınlanan "Orta Sayfa" programı ve Halk TV'de yayınlanan "Halk Meydanı" programlarındaki deprem ve arama kurtarma çalışmalarısıyla ilgili eleştiriler nedeniyle her üç kanala ayrı ayrı idari para cezası verildi.
- Depremle ve deprem sonrasında üniversitelerde eğitimin uzaktan sürdürülmesi kararıyla ilgili 10 barışçıl toplantı ve gösteriye müdahale eden kolluk kuvvetleri, 246 kişiyi işkence ve diğer kötü muamele niteliğindeki uygulamalara maruz bırakarak gözaltına aldı.
- Depremzedeler için yardım malzemesi toplayan yurttaşlar, sivil toplum örgütleri, siyasi parti ve belediyeler en az 20 kez engellendi. 16 kişi gözaltına alındı, 6 kişi keyfi biçimde özgürlüklerinden alıkonuldu, en az 1 kişi fiziksel şiddete maruz kaldı, 1 kişiye ise para cezası uygulandı.
- En az 7 olayda kolluk kuvvetleri, kaymakamlık ve AFAD tarafından toplanan yardım malzemelerine el konuldu.
- Yardım toplama faaliyetine yönelik silahlı saldırı sonucu 1 kişi yaralandı.
- Gelecek Partisi tarafından gönderilen 100 TIR'a, HDP tarafından toplanan 1500 çadıra, 8 tır ve 2 kamyon yardım malzemesine, 30 konteynere, 120 jeneratöre el konuldu.

1. YAŞAM HAKKI İHLALLERİ

1.1 Deprem Nedeniyle Yaşamını Yitirenler

Antep ve Maraş merkezli 6 Şubat 2023 tarihli depremlerin yol açtığı yıkım ve kayıpların bu boyutlarda olmasında insan faktörünün etkisi çok büyüktür. Türkiye, aktif fay hatlarının bulunduğu bir deprem ülkesidir. Hem bu gerçekliğe hem de 17 Ağustos 1999 depreminden edinilen muazzam deneyime ve çıkarılan acı derslere rağmen siyasal iktidarlar, sorumluluklarını yerine getirmemişler, bilimin gereklerine uygun deprem hazırlıkları yapmamışlar, etkin afet yönetim planları oluşturmamışlardır. Bu kabul edilemez eksikliği/ihmalî devletlerin başta yaşam hakkı olmak üzere tüm hak ve özgürlükleri koruma ve geliştirme yükümlülüğü/sorumluluğu ile birlikte değerlendirdiğimizde depremin yol açtığı ölümler yaşam hakkı ihlalidir.

- Resmi açıklamalara göre, 6 Şubat 2023 tarihli Antep ve Maraş merkezli depremler sonucu Adana, Adıyaman, Antep, Diyarbakır, Elazığ, Hatay, Kilis, Malatya, Maraş, Osmaniye ve Urfa'da yaşamını yitiren kişi sayısı, 26 Şubat 2023 tarihi itibarıyla 44.374'dür. Yaralanan kişi sayısı ise son resmi açıklamanın yapıldığı 16 Şubat 2023 tarihi itibarıyla 108.068'dir.

- 20 Şubat 2023 tarihli Hatay'ın Samandağ ilçesi merkezli 6,4 şiddetindeki depreme bağlı olarak 6 kişi yaşamını yitirmiş, 562 kişi ise yaralanmıştır.

- 27 Şubat 2023 tarihinde, Malatya'nın Yeşilyurt ilçesi merkezli 5.5 şiddetindeki depremde ise 2 kişi yaşamını yitirmiş, 140 kişi ise yaralanmıştır.

9 Şubat 2023 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre;

- Antep ve Maraş merkezli depremler sonucu 32 jandarma ile 120 polis memuru yaşamını yitirmiştir.

- 22 Şubat 2023 tarihinde Milli Savunma Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre:

- Antep ve Maraş merkezli depremler sonucu 100 asker yaşamını yitirmiştir. 2 askerden ise halen haber alınamamaktadır.

TTB'nin sosyal medya hesabı üzerinden yapılan açıklamalara göre:

- Antep ve Maraş merkezli depremler sonucu en az 102 sağlık çalışanının yaşamını yitirmiştir.

16 Şubat 2023 tarihinde Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin (SOHR) tarafından yapılan açıklamalara göre:

- Antep ve Maraş merkezli depremler sonucu en az 6.100 Suriye vatandaşı mülteci ve sığınmacı yaşamını yitirmiştir. 1.745 kişinin cenazeleri Suriye'ye gönderilmiştir.

1.2. Linç Girişimleri

Deprem bölgesinde yağma olaylarının yaşandığına dair iddiaların gündeme gelmesiyle beraber aralarında mülteciler ile depremzedelerin de olduğu kimi kişilere yönelik linç vakalarının yaşandığına dair haber ve görüntüler de sosyal medyada paylaşılmaya başlanmıştır.

9-13 Şubat 2023 tarihleri arasında sosyal medyada 21 ayrı linç vakasına ilişkin görüntüler paylaşılmıştır. Bu paylaşımların kimisinde resmi üniforma giymiş kişilerin de olduğu görülmektedir. Söz konusu 21 olayda en az 44 kişinin linçe maruz kaldığı ve bunlardan 3'ünün yaşamını yitirdiği iddia edilmektedir.

Her bakımdan teyide muhtaç bu iddialara dair maalesef henüz resmi bir açıklama yapılmamış, soruşturma ya da herhangi bir idari işlem başlatıldığına ilişkin bir bilgi edinilememiştir. OHAL ilanının TBBM'de görüşülmesi sırasında "fitne fesat grupları"na ve "yağmacılar"a engel olma gerekçesiyle savunulması, geliştirilen güvenlik tedbirleri ve yetkililerin özensiz suçlama dili hızla ayrımcılığa ve nefret söylemine, giderek de şiddete dönüşmüştür. Ayrımcılığın ve nefret söyleminin hedefi özellikle mülteciler, LGBTİ+'lar ve Romanlar olmuştur. Düzeni ve adaleti sağlamayı sokağın hincına bırakan ve bu hınca izin veren tutumlar, öncelikle hukuk devletinin inkârı anlamına gelir. Ayrıca halkın haksızlıklar karşısındaki öfkesinin bir cezalandırma pratiğine dönüşmesine izin vermemek kamu gücünün görevidir. Bu nedenle söz konusu linç iddialarına yönelik etkin ve şeffaf bir şekilde soruşturma yürütülmeli, kamuoyunu bilgilendirecek açıklamalar yapılmalıdır.

TİHV Dokümantasyon Merkezi'nin tespitlerine göre en az 2 kişi linç girişimine maruz kalmıştır:

- 15 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Hatay'ın Samandağ ilçesinde depremzede 2 kişinin, evlerini "mazot çaldıklarını" iddia ederek basan bir grubun

fiziksel şiddetine maruz kaldığı öğrenildi. Olay sonucu 2 kişinin vücutlarının çeşitli yerlerinden yaralandığı bildirildi. Saldırıya maruz kalanlardan biri basında yer alan açıklamasında şunları belirtti: "Erimi bastılar aradılar, dedim hiçbir şeyimiz yok (...) Oğluma geldiğinde, bunlar böyle böyle yaptılar, mazot çalınmış bizi itham ediyorlar dedim. Yanlarına gitti (...) Dövmeye başladılar, gittim oğlumu 10 kişi üstünde toplanmış dövüyorlar. Sonra ben dedim ki bir bayan olarak oğlumu onlardan kurtarayım. Oğlumu bıraktılar beni dövmeye başladılar (...) Artık kan kustum, bayıldım."

1.3. Cezaevlerinde Yaşamını Yitirenler

Deprem bölgesindeki cezaevlerinde kolluk güçlerinin müdahalesi sonucunda 3 mahpus yaşamını yitirmiş, 9 mahpus ise yaralanmıştır.

9 Şubat 2023 tarihinde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE) tarafından yapılan açıklama şu şekildedir:

"Hatay T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan bir kısım adli hükümlü ve tutuklunun firar teşebbüsünde bulunması ve ardından yangın çıkarması nedeniyle; firarı önlemek, yangını söndürmek ve ceza infaz kurumunun tutuklu ve hükümlülerin güvenliğini sağlamak için yasal mevzuat çerçevesinde gerekli müdahale yapılmıştır. Olaylara müdahale sırasında 12 adli hükümlü ve tutuklu yaralanmış, hastaneye sevk edilen yaralılardan 3'ü vefat etmiştir."¹⁵

1.4. Gözaltında Yaşamını Yitirenler

Deprem bölgesinde gözaltında 1 kişi yaşamını yitirmiştir. 11 Şubat 2023 tarihinde Hatay'da gözaltına alınarak götürüldükleri Antınözü Jandarma Karakolu'nda işkence ve diğer kötü muameleye maruz kalan iki kişiden Ahmet Güreşçi yaşamını yitirmiştir.

¹⁵ Bkz. <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/hatay-t-tipi-kapali-ceza-infaz-kurumu-hakkinda-basin-aciklamasi09022023125942>

2. KİŞİ GÜVENLİĞİ

2.1. İşkence ve Diğer Kötü Muamele

11 Şubat 2023 tarihinde OHAL kapsamında yargı alanındaki tedbirlere ilişkin Resmi Gazete’de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ne göre “hırsızlık ve yağma” suçları nedeniyle yapılan işlemlerde gözaltı süresi yakalama anından itibaren 4 günü geçemeyecek, ancak gerekli görülen hallerde Cumhuriyet Savcılıkları tarafından 3 gün süreyle uzatılabilecektir. 7 günlük uzun gözaltı süresi özellikle işkence yasağı ihlalleri açısından büyük bir risk oluşturmaktadır. Nitekim OHAL ilanı ve gözaltı süresinin uzatılmasından sonra deprem bölgesinden başta işkence yasağı ihlalleri olmak üzere hak ihlali iddia ve haberlerinde bir artış görülmesi endişe vericidir.

TİHV Dokümantasyon Merkezi’nin tespitlerine göre 9 ayrı olayda toplam 17 kişi işkence ve diğer kötü muameleye maruz kalmıştır. 1 kişi yaşamını yitirmiş, en az 10 kişi yaralanmıştır. İki olayın dışında hepsi açık alanda meydana gelmiştir. 4 olayda fail polis iken 3 olayda fail askerdir. 1 olayda fail hem polis hem askerdir. 1 olayda ise fail tespit edilememiştir.

- 11 Şubat 2023 tarihinde Hatay’da gözaltına alınan Ahmet Güreşçi ve Sabri Güreşçi isimli iki kişi götürüldükleri Altınözü Jandarma Karakolu’nda işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldığı, Ahmet Güreşçi gözaltında tutulduğu sırada yaşamını yitirdiği, Sabri Güreşçi’nin ise yaralandığı öğrenilmiştir.

Konuyla ilgili Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneği (ÖHD) tarafından yapılan açıklama şu şekildedir: “Ahmet Güreşçi ve Sabri Güreşçi, 11.02.2023 tarihinde Büyükşehir mahallesindeki evinden jandarma ekiplerince alınmıştır. Alındığında herhangi bir sağlık sorunları bulunmadığı aktarılmaktadır. Jandarma karakoluna götürülen

şahıslardan Ahmet Güreşçi akşam 19:30 civarında karakoldan hastaneye acil olarak götürülmüştür. Ailesi peşinden gidip durumu öğrendiğinde hayatını kaybettiği anlaşılmıştır (...) Avukatlar Altınözü Jandarma Karakolu’nda Sabri Güreşçi ile görüşme yapmışlardır. Ahmet Güreşçi’nin gözaltında dövülerek öldürüldüğü; görüşme yapılan kişinin kötü durumda olduğu, kaburgalarında kırık, el ve yüzde yara berenin tespit edildiği; kişiye haya burma işkencesi yapıldığı, ıslatarak dövüldükleri, tecavüz tehdidinin olduğu bilgisi aktarılmıştır. Aynı zamanda gözaltındaki kişilerle görüşme yapan avukatlar da jandarma görevlileri tarafından ‘sizin de başınıza aynısı gelir’ denilerek tehdit edilmişlerdir.”

Olayla ilgili olarak Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatıldığı ve 15 Şubat 2023 tarihinde 3 jandarma personelinin açığa alındığı öğrenildi.

- 12 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, arama kurtarma çalışmalarına katılmak üzere Diyarbakır Çınar Kaymakamlığı tarafından görevlendirilerek Adıyaman’a giden R. T., A. T., Y. A., İ. T. ve E. T. isimli 5 kişinin arama ve kurtarma çalışmalarına destek olurken jandarma tarafından “şüpheli” oldukları gerekçesiyle polise teslim edildiği ve götürüldükleri polis karakolunda işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldıkları ve vücutlarının çeşitli yerlerinden yaralandıkları öğrenildi. 5 kişinin daha sonra çıplak bir vaziyette şehir dışına bırakıldığı bildirildi.

- 13 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Maraş’ın Elbistan ilçesinde Suriye vatandaşı olduğu öğrenilen 2 mülteci çocuğun yardım için dağıtılan yemek sırasında beklerken polislerin fiziksel şiddetine maruz kaldığı ve

vücutlarının çeşitli yerlerinden yaralandıkları öğrenildi. Elbistan Devlet Hastanesi'ne giden çocukların burada da polis tarafından sorgulandığı ve "Polisler bizi darp etti demeyin, yoksa sizi bırakmayız" denilerek tehdit edildikleri bildirildi.

- 14 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Hatay'da enkaz altındaki çocukları için yardım isteyen Suriye vatandaşı bir mültecinin askerlerin fiziksel şiddetine maruz kaldığı öğrenildi.
- 19 Şubat 2023 tarihinde Hatay'ın Antakya ilçesinde deprem arama kurtarma çalışmalarına katıldığı bildirilen M. G. isimli bir kişinin "yağmacı" olduğu gerekçesiyle polisin işkence ve diğer kötü muamelesine maruz kaldığı öğrenildi. Gözaltına alınıp işkence ve diğer kötü muameleye maruz kalan bu kişinin deprem arama kurtarma çalışmalarına katıldığının anlaşılması üzerine serbest bırakıldığı bildirildi. M. G. basında yer alan açıklamasında şunları belirtti: "Polislerden biri üst araması yapmak istedi. Diğer polisler ona 'Önce dövelim sonra üstünü ararız' diyerek engel oldu (...) Polislerden biri bana 'sizi Allah gönderdi. Şimdi stresimi atacağım' dedi. Darp boyunca polis tarafından üç-dört noktaya götürüldük, ters kelepçe takılarak şiddete uğradık."
- 20 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Adıyaman'da ismi öğrenilemeyen bir kişinin yardım almak için isim yazdırmak üzere gittiği organize sanayi bölgesinde askerlerin fiziksel şiddetine maruz kaldığı öğrenildi. Söz konusu kişi basında yer alan açıklamasında şunları belirtti: "Organize sanayiye gittim, daha arabadan inmeden orada duran biri vardı, 'yardım vermiyoruz' dedi. Konuşturmadı. 'Allah'ın selamını alsaydın bari' dememle sopa aldı, saldırmaya başladı. Daha sonra ona yakın askeri araç geldi, polisler de geldi. Polis gittikten sonra askerler tekme, tokat bize saldırdı. Arabaya da zarar verdiler."

• ÇHD 20 Şubat 2023 tarihinde Hatay'ın Defne ilçesinde 1 kişinin sokakta polislerin işkence ve diğer kötü muamelesine maruz kaldığını ve vücudunun çeşitli yerlerinden yaralandığını açıkladı.

• 20 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden Malatya'nın Doğanşehir ilçesinde yardım dağıtımı sırasında yaşandığı bildirilen eksiklikleri kameraya çeken bir kişinin fiziksel şiddete maruz kaldığı öğrenildi.

• ÇHD İşkenceyle Mücadele Komisyonu, 24 Şubat 2023 tarihinde Hatay'ın Antakya ilçesinde 3 kişinin özel hareket polislerinin işkence ve diğer kötü muamelesine maruz kaldığını açıkladı. İşkence ve diğer kötü muamele sonucu Ö. T. isimli bir kişinin travmaya bağlı geçici hafıza kaybı yaşadığı öğrenildi. 3 kişinin ayrıca yaptıkları şikayeti geri almaları için baskıya maruz kaldıkları bildirildi.

• ÇHD tarafından yapılan açıklama şu şekildedir: "24.02.2023 tarihinde akşam saatlerinde Hatay Antakya'da Ö.T. isimli bir yurttaş ve iki yeğeni, birlikte ikamet ettikleri evin sokağında yanlarına gelen özel hareket polisleri tarafından darp edilmiştir. Müvekkiller silah kabzalarıyla kafalarına vurularak sokak ortasında dakikalarca işkence görmüş, telefonları zorla alınıp karıştırılmış, ardından bırakılmışlardır. Müvekkil Ö.T., maruz kaldığı işkence sonrasında kısa süreli bilinç kaybı yaşamıştır. Müvekkilin hâlâ travmaya bağlı kısmi hafıza kaybı sürmektedir. Gece boyunca süren sağlık tetkikleri ardından 25.02.2023 tarihinde müvekkiller, üyelerimiz eşliğinde ifadelerini vererek kendilerine işkence uygulayan özel hareket polislerinden şikayetçi olmuşlardır. İşkenceye maruz kalan müvekkillerden Ö.T. bugün karakola çağırılmış ve bizzat İlçe Emniyet Müdürü tarafından şikayetinden vazgeçmesi istenmiştir."

2.2. Refakatçisi Olmayan Çocuklar

Deprem bölgesinde refakatçisi olmayan çocukların güvenliğinin sağlanması önemli bir sorun olarak yaşanmaktadır. Konuyla ilgili açıklamalarda bulunan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, son olarak 27 Şubat 2023 itibarıyla deprem bölgesinde refakatçisiz olarak bulunan 1.902 çocuğun sisteme kaydedildiğini, bunların 1.476'sının ailelerine teslim edildiğini, 322 çocuğun hastanede olduğunu, 104 çocuğun bakanlığa ait kurumlarda bulunduğunu, 82 çocuğun ise kimliğinin tespit edilemediğini duyurdu.

3. CEZAEVLERİ

Cezaevleri zaten şeffaflıktan uzak, sivil toplumun, hak ve meslek örgütlerinin neredeyse hiçbir resmi bilgi alamadığı mekânlar iken depremlerle beraber bu durum daha da ağırlaşmıştır.

Depremi ilk günü Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü yaptığı açıklamayla deprem nedeniyle ölen ya da yaralanan mahpus olmadığını duyurmuştur.

Bununla birlikte deprem sonucu cezaevlerinde hasar oluşup oluşmadığı, deprem anında ne gibi önlemler alındığı, deprem sonrası ortaya çıkan durum nedeniyle mahpusların ne gibi sorunlar yaşadığı ve bunların çözünü için ne gibi önlemler alındığı, deprem bölgesindeki cezaevlerinden sevk edilen mahpusların tam sayısı ve hangi cezaevlerine sevk edildikleri hakkında sağlıklı ve kesin bilgilere maalesef sahip değiliz.

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST), 21 Şubat 2023 tarihinde Antep ve Maraş merkezli depremlerden en az 17.600 mahpusun etkilendiğini açıkladı.

Bu konulardaki yegâne güncel bilgi kaynağı mahpusların aile ve avukat görüşlerinde ya da telefonda yaptıkları anlatımlardır.

Deprem bölgesindeki cezaevlerinde tutulan mahpusların yaşadığı en önemli sorunlardan biri depremden etkilenen yakınları hakkında haber alamamaktır. Mahpusların yakınları ile iletişime geçmelerini veya onları bu konuda bilgilendirilmelerini sağlayacak imkânlar henüz yaratılamamıştır. Ayrıca yakınlarını kaybeden mahpusların cenaze ve taziyelere katılmasına imkân verecek koşullar da sağlanamamıştır.

Sağlık, yeterli ve besleyici gıda, temiz su gibi en temel gereksinimlerin karşılanması konusunda bile mahpusların tutuldukları veya yeni sevk edildikleri cezaevlerinde ciddi sorunlar yaşadıklarına dair iddialar gündeme gelmektedir. Örneğin, deprem bölgesindeki mahpusların bir kısmının henüz tam kapasiteyle faaliyete geçmeyen Kırşehir S Tipi Cezaevi'ne sevk edildiği iddia edilmektedir.

Bizzat sevklerin kendisi ciddi bir hak ihlaline dönüşebilmektedir. Sevk sırasında yaşanan işkence ve diğer kötü muameleyle ilişkin 1 olay tespit edilmiştir. Mahpusların sevk edildikleri cezaevlerinin girişinde çıplak arama dayatmasına maruz kaldıkları bildirilmektedir. Ayrıca sevk sırasında mahpusların yanlarına kişisel eşyalarını almalarına izin verilmediği öğrenilmiştir. 1 cezaevinde ise depremin yol açtığı hasar ve riskler nedeniyle sevk edilmeyi talep eden mahpuslardan yol parası istendiği öğrenilmiştir.

Başta ağır hastalar olmak üzere mahpusların sağlığa erişimi konusunda da maalesef doğru bilgiye ulaşılamamaktadır.

3.1. Yaşam Hakkı İhlalleri

9 Şubat 2023 tarihinde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü (CTE) tarafından yapılan açıklamaya göre;

- Hatay T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan bir kısım adli hükümlü ve tutuklu kolluk güçlerinin müdahalesi sonucu 3 mahpus yaşamını yitirmiş, 9 mahpus ise yaralanmıştır.

3.2. İşkence ve Diğer Kötü Muamele

- Hatay T Tipi Cezaevi'nde meydana geldiği iddia edilen firar girişine yönelik resmi açıklamalara göre 3 mahpusun yaşamını yitirdiği ve 9 mahpusun yaralanmasıyla sonuçlanan jandarma müdahalesi sırasında mahpusların işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldığı iddia edildi.
- Hatay T Tipi Kapalı Cezaevi'nde yaşandığı iddia edilen işkence ve diğer kötü muamele görüntülerinin sosyal medyada paylaşılması üzerinde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 9 Şubat 2023 tarihinde bir açıklama yaparak söz konusu görüntülerin Maraş Türkoğlu 1 Nolu L Tipi Kapalı Cezaevi'ne ait olduğunu belirtmiştir.

Açıklamada “(...) hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumundan dışarıya çıkmaya çalıştığı, kurum dış güvenliğini sağlamakla görevli olan jandarma taburunun mevzuat çerçevesinde müdahalesi sonucu firar teşebbüsü önlenmiş ve kurum güvenliği sağlanmıştır. Yapılan müdahale esnasında herhangi bir ölüm hadisesi yaşanmamıştır. Hadisenin soruşturulması için Adalet Bakanımız tarafından Adalet Bakanlığı müfettişleri ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü kontrolörleri görevlendirilmiştir.” denilmiş ancak işkence ve diğer kötü muamele iddialarına açıklık getirilmemiştir.

- 18 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, deprem sonrasında Maraş Türkoğlu Cezaevi'nden Samsun Kavak Cezaevi'ne sevk edilen mahpusların sevk sırasında işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldıkları öğrenildi. Sevk edilen mahpuslar arasında yer alan Yaşar Savcı isimli bir mahpusun annesi H. Savcı, konuyla ilgili basında yer alan açıklamasında şunları belirtti: “Bir yerde ring aracını durduruyorlar ve onları araçtan indiriyorlar. Çırlıçiplak soyuyorlar, onlara işkence ediyorlar. Bayılana kadar işkence ediyorlar. Daha

sonra çıplak şekilde araca bindirip cezaevine o şekilde götürüyorlar. Cezaevine götürdükten sonra da onlara işkence ediyorlar.”

- 17 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Urfa Siverek T Tipi Kapalı Cezaevi'nden Ankara Sinan 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Cezaevi'ne sevk edilen Serhat Arsu isimli mahpusun tek kişilik hücrede tutulduğu ve ailesi tarafından gönderilen eşyalarının kendisine teslim edilmediği öğrenildi.
- 21 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Antep Islahiye T Tipi Cezaevi'ndeki C-23 koğuşunda tutulan 6 mahpusun “saygı göstermedikleri” gerekçesiyle infaz koruma memurlarının işkence ve diğer kötü muamelesine maruz kaldığı ve mahpusların vücutlarının çeşitli yerlerinden yaralandıkları öğrenildi.

3.3. Sevkler Sırasında Yaşanan İhlaller

- 8 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Maraş Türkoğlu L Tipi Cezaevi'nin deprem nedeniyle hasar gördüğü ve bu nedenle bu cezaevinde tutulan mahpusların Mersin, Samsun, Konya Ankara, Aksaray ve Kayseri'de bulunan başka cezaevlerine sevk edildiği öğrenildi. Sevk sırasında mahpusların kişisel eşyalarını yanlarına almalarına izin verilmediği bildirildi.
- 9 Şubat 2023 tarihinde Hatay T Tipi Cezaevi'nde 3 mahpusun yaşamını yitirdiği, 9 mahpusun yaralandığı olayın ardından cezaevinin mahpuslar tarafından kullanılamaz halde tahrip edildiği gerekçesiyle 390 mahpus başka cezaevlerine sevk edildiği öğrenildi.
- 11 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Hatay T Tipi Cezaevi'nde tutulan

350 mahpusun Diyarbakır, Adana, Yozgat, Uşak, Antalya'daki cezaevlerine sevk edildiği öğrenildi.

- 13 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Hatay İskenderun T Tipi Cezaevi'nde tutulan 7 mahpusun "isyan çıkarttıkları" iddiasıyla işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldığı ve daha sonra yaralı halde başka cezaevlerine sevk edildikleri öğrenildi. Haberde ayrıca Tokat Cezaevi'ne sevk edilen 3 mahpusun maruz kaldıkları işkence ve diğer kötü muameleyi belgeleyecek sağlık raporu almalarına izin verilmediği belirtildi. Mahpusların isimleri öğrenilemedi.

3.4. Diğer İhlaller

- 11 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Urfa 2 Nolu T Tipi Cezaevi'nde, deprem gerekçesiyle görüş hakkının engellendiği öğrenildi. Aynı cezaevi kampusunda bulunan 1 Nolu T Tipi Cezaevi'nde ise görüşlerin engellenmediği bildirildi.
- 15 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Antep ve Maraş merkezli depremler sonrasında Maraş Türkoğlu Cezaevi'nde tutulan mahpusların Mersin Tarsus Cezaevi'ne sevk edilmesi nedeniyle koğuşlarda kapasitenin üstünde mahpus olduğu öğrenildi. Haberde ayrıca mahpuslara verilen yemeğin az olduğu, mahpuslara günün belli saatlerinde su verildiği belirtildi.
- 20 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, depremde hasar görmüş Antep İslahiye T Tipi Cezaevi'nde sevk edilmeyi talep eden mahpuslardan yol parası istendiği öğrenildi. Haberde ayrıca Antep İslahiye T Tipi Cezaevi'nde mahpuslara düzenli su verilmediği,

hasta mahpusların doktor sevklerini yapılmadığı belirtilmektedir.

- 20 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, deprem bölgesindeki cezaevlerinden mahpusların sevk edildiği Kırşehir S Tipi Cezaevi'nin henüz inşaat halinde olduğu ve mahpusların yemek dahil ihtiyaçlarının tam karşılanmadığı öğrenildi.

- 21 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Hatay İskenderun T Tipi Cezaevi'nde deprem sonrasında mahpuslara verilen suyun kısıtlandığı, kaloriferlerin yanmadığı, mahpuslara verilen yemeğin az olduğu, mahpusların yazdıkları dilekçelerin işleme konmadığı, deprem sırasında mahpusların tutulduğu koğuşların kapılarının açılmadığı, yakınlarını kaybeden mahpusların cenazelere ve taziyelere katılmalarına izin verilmediği öğrenildi.

- 21 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden Osmaniye 1 Nolu T Tipi Cezaevi'nde 20 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler nedeniyle koğuşlardaki kimi kolonlarda hasar meydana geldiği öğrenildi.

- 17 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, İstanbul Bakırköy Kadın Cezaevi'nde tutulan Serpil Cabadan ve Elif Yaş isimli 2 mahpus hakkında kapalı görüş sırasındaki deprem ile ilgili sözleri ve başka mahpusların ziyaretçileri ile konuşması gerekçe gösterilerek disiplin soruşturması açıldığı ve soruşturma sonunda mahpuslara 6 ay görüş hakkından mahrum bırakma cezası verildiği öğrenildi.

4. DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

4.1. Basına Yönelik Engellemeler

Deprem bölgesinde haber takibi yapan en az 23 gazeteci, 12'si kolluk kuvvetleri 11'i sivil kişiler tarafından olmak üzere müdahaleye maruz kaldı, en az 1 gazeteci yaralandı, 4 gazeteci gözaltına alındı. Ayrıca 1 yabancı gazetecinin ülkeye girişine izin verilmedi. Bu müdahale ve engellemeler bilgi edinme hakkının ihlalidir. Bilgi edinme hakkı, yani içinde bulunulan durumun boyutları ve sonuçları ne denli ağır olursa olsun herkes tarafından açık bir şekilde bilinmesi gerekliliği, en temel yurttaş hakkıdır. Bilgi elde etme yollarının açık olması ve topluma bilginin aktarılması kamu gücünün yükümlülüğüdür. Böylesi olağandışı koşullarda bilgi edinme hakkı, hem alınan tedbirlerin toplumsal onayı hem de bu tedbirlerin doğru ve etkin biçimde uygulanabilmesi için ama daha da önemlisi toplumun yönetime hesap sorabilir olması için temel bir yurttaşlık hakkıdır.

- 7 Şubat 2023 tarihinde Evrensel gazetesi muhabiri Volkan Pekal, depremde yaralanan kişilerin tedavi gördüğü Adana Şehir Hastanesi'nde haber takibi yaptığı sırada gözaltına alındı. Volkan Pekal'ın aynı gün içinde ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldı.

- 7 Şubat 2023 tarihinde Diyarbakır'da arama ve kurtarma çalışmalarını takip eden gazetecilere Turkuaz Basın Kartı sorulduğu, karta sahip olmayan gazetecilerin alandan uzaklaştırıldığı öğrenildi. Haberde ayrıca bu gazetecilerle konuşan vatandaşların polis tarafından gözaltına alınmakla tehdit edildikleri iddia edildi.

- Mezopotamya Haber Ajansı muhabiri Mahmut Altıntaş ve Jinnews muhabiri Sema Çağlak 8 Şubat 2023 tarihinde Urfa'nın Birecik ilçesinde deprem arama kurtarma çalışmalarını

takip ettikleri sırada polis tarafından gözaltına alındı. 2 gazetecinin aynı gün içinde basın kartlarına el konularak serbest bırakıldığı öğrenildi.

- Mezopotamya Haber Ajansı muhabiri Mehmet Güleş, 8 Şubat 2022 tarihinde Diyarbakır'da deprem arama kurtarma çalışmalarını katılan bir gönüllü ile röportaj yaparken, röportaj yaptığı Mehmet Nuri Güzel isimli kişi ile birlikte gözaltına alındı. Gözaltına alınan her iki kişi de 9 Şubat 2023 tarihinde sevk edildikleri mahkeme tarafından adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı. Mehmet Güleş hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 217. maddesi uyarınca "yanıltıcı bilgiyi alenen yayma" suçundan işlem yapıldığı öğrenildi.

- 9 Şubat 2023 tarihinde Hatay'da haber takibi yapan Halk TV muhabiri Fırat Fıstık'ın jandarma tarafından "çekim yasak" denilerek engellendiği öğrenildi. Engellemelere rağmen Fırat Fıstık'ın haber takibine devam ettiği bildirildi.

- 9 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden Halk TV'de Hatay'dan canlı yayınlanan bir programa katılan gazeteci İsmail Saymaz'a bir kişinin "Provokatörlük yapmayın, helikopterlere bak! Provokatörlük yapma kapat onu" diyerek müdahale ettiği ve müdahale sonrasında İsmail Saymaz'ın yayını sonlandırdığı öğrenildi.

- 9 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Malatya'da haber takibi yapan Halk TV muhabiri Ferit Demir'in polisin fiziksel şiddetine maruz kaldığı öğrenildi. Ferit Demir basında yer alan açıklamasında şunları belirtti: "Bütün kameralar AFAD TIR'ının üzerine çıkarıldı. Bize izin vermediler. 'Kontenjan doldu' dediler (...) Enkazın başında kadın kardeşimizi kurtarmaya çalışan özel hareket polisi bana laf söyledi. 'Niye çekiyorsun sen diye' bağırırdı. Sonra ben giderken TEM yeleği giymiş polis arkamdan bana tekme attı. Ben yere düştüm, pantolonum yırtıldı, bacağıma kısmen yaralandı."

- 10 Şubat 2023 tarihinde Hatay'da Halk TV muhabiri Şirin Payzın'ın haber takibi sırasında çevrede bulunan sivil kişiler tarafından engellendiği öğrenildi.
- 10 Şubat 2023 tarihinde Maraş'ta Fox TV muhabiri Sevgi Şahin ile kameraman Ömür Dikme'nin çevrede bulunan sivil kişilerin müdahalesine maruz kaldığı öğrenildi.
- 10 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden Maraş'ta gazeteci Mir Ali Koçer'in bir depremzede ile yaptığı röportajın "devlet burada" diyen bir polis memuru tarafından engellendiği öğrenildi.
- 10 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden Maraş'ta haber takibi yapan gazeteci ve belgeselci Kazım Kızıl'ın polis tarafından engellendiği öğrenildi.
- 11 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, deprem arama kurtarma çalışmalarını takip etmek üzere Türkiye'ye gelen Le Point muhabiri Guillaume Perrier'in ülkeye girişine, hakkındaki bir idari karar gerekçe gösterilerek izin verilmediği öğrenildi.
- 11 Şubat 2023 tarihinde Hatay'da haber takibi yapan gazeteci Anıl Olcan'ın polisin müdahalesine maruz kaldığı öğrenildi. Anıl Olcan yaptığı açıklamada şunları belirtti: "Polis kameramın bataryalarını, hafıza kartını, hard disk ve basın kartımı ateşe atarak yaktı. Hakkında şikayetçi olacağımı söylediğim saldırgan polis sırtı sıvazlanıp alandan uzaklaştırıldı."
- 11 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, gazeteci Rabia Çetin'in haber takibi yaptığı sırada Adıyaman'da 15 kişilik bir grubun saldırısına maruz kaldığı öğrenildi.
- 11 Şubat 2023 tarihinde Hatay'da gazeteci Zübeyde Sarı'nın arama kurtarma çalışmalarını görüntülemesine izin verilmediği öğrenildi.
- 12 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Malatya'da Artı TV muhabiri Yağmur Kaya'nın yayın yaptığı sırada çevrede bulunan kişilerin fiziksel saldırısına maruz kaldığı öğrenildi.
- 12 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Antep'te gazeteci Arzu Efeoğlu'nun depremzedeler ile röportaj yaptığı sırada 3 kişinin sözlü saldırısına maruz kaldığı öğrenildi.
- 15 Şubat 2023 tarihinde Hatay'ın Armutlu ilçesinde Tele1 TV kanalı muhabiri Hazal Güven ile kameraman Umutcan Yitik'in içinde olduğu aracın önünün kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından kesildiği öğrenildi. Saldırı sonucu gazetecilerin yara almadan araçla olay yerinden uzaklaştığı bildirildi.
- 17 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Maraş'ta belediye başkanına soru sormak isteyen FOX TV muhabirinin belediye başkanının korumaları tarafından engellendiği öğrenildi.
- Halk TV muhabiri Ferit Demir ile kameramanı 23 Şubat 2023 tarihinde Malatya'da haber takibi yaptığı yaptıkları sırada elinde çekiç olan bir kişi tarafından "devlet her yerde" denilerek tehdit edildiği öğrenildi. Ferit Demir'in söz konusu kişiden şikayetçi olmasına rağmen kolluk kuvvetleri tarafından herhangi bir işlem yapılmadığı bildirildi.
- 26 Şubat 2023 tarihinde Türkiye İşçi Partisi (TİP) tarafından toplanan yardım malzemelerinin araçlara yüklenmesine engel olunmasını protesto etmek için TİP Kadıköy ilçe binası önünde yapılan basın açıklamasına yönelik polis müdahalesi sırasında gazetecilerin görüntü alması engellendi, 1 gazeteci polisin fiziksel şiddetine maruz kaldı.

4.2. Sosyal Medya Paylaşımları, Açıklamaları ve Haberleri Nedeniyle Hakkında Soruşturma Açılan, Gözaltına Alınan ve Tutuklanan Kişiler

Depremin hemen ardından, 7 Şubat 2023 itibarıyla Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), depremlerle ilgili sosyal medya paylaşımları hakkında inceleme başlatıldığını duyurdu. EGM daha sonra yürütülen incelemelere dair hemen her gün duyuru yapmaya devam etti. 27 Şubat 2023 itibarıyla EGM tarafından yapılan son açıklamaya göre, söz konusu incelemeler sonucunda hakkında işlem yapılan toplam kişi sayısı 575 oldu. 141 kişi gözaltına alındı ve 27 kişi de tutuklandı.

EGM'nin duyurduğu, hakkında işlem yapılan kişiler arasında olup olmadıklar bilinmemekle birlikte basına yansıyan haberlerden tespit edildiği kadarıyla, sosyal medya paylaşımları nedeniyle 1 bilim insanı ve 1 siyasi parti yöneticisi gözaltına alındı, ayrıca gözaltına alınan 2 kişi ise tutuklandı. En az 5 gazeteci, 1 sosyal medya kanalı moderatörü, 1 siyasi parti yöneticisi ve 1 sağlık çalışanı hakkında depremle ilgili paylaşımları ve açıklamaları gerekçesiyle soruşturma başlatıldı. 2 gazeteci, sosyal medya paylaşımları gerekçesiyle 'halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma' iddiasıyla tutuklandı. Depremde yaşanan can kayıplarında sorumlulukları bulunduğu gerekçesiyle Cumhurbaşkanı, bazı bakanlar, bazı belediye başkanları, inşaat ve yapı denetiminden sorumlu diğer kişiler hakkında suç duyurusunda bulunan bir avukat hakkında 'Cumhurbaşkanı'na hakaret' iddiasıyla soruşturma başlatıldı.

8 Şubat 2023 tarihinde sosyal medya platformları Twitter ve Tiktok'a yönelik Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) bant daraltma uygulaması yapıldı, konuya ilişkin resmi bir açıklama

yapılmadı. Söz konusu uygulama aynı gün içinde kaldırıldı.

- Bilim insanı ve yazar Özgün Emre Koç, 7 Şubat 2023 tarihinde İstanbul'da Antep ve Maraş merkezli depremler hakkındaki sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek gözaltına alındı. Özgün Emre Koç'un 8 Şubat 2023 tarihinde ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldığı öğrenildi.

- 7 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden gazeteci Merdan Yanardağ hakkında katıldığı bir televizyon programında Antep ve Maraş'ta meydana gelen depremle ilgili ifadeleri nedeniyle ve gazeteci Enver Aysever hakkında aynı konudaki sosyal medya paylaşımları nedeniyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatıldığı öğrenildi.

- Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Zeytinburnu İlçe Başkan Yardımcısı Süleyman Dağ, Antep ve Maraş merkezli depremler ile ilgili sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek 11 Şubat 2023 tarihinde İstanbul'da gözaltına alındı. Aynı gün içinde mahkemeye sevk edilen Süleyman Dağ, adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.

- BaBaLa TV YouTube kanalı moderatörü Oğuzhan Uğur hakkında Hatay ve Maraş'taki kimi barajların durumu ile ilgili yaptığı sosyal medya paylaşımı gerekçe gösterilerek 'halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma' iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma açıldığı ve Oğuzhan Uğur'un 13 Şubat 2023 tarihinde savcılığa ifade verdiği öğrenildi.

- 13 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Maraş ve Antep merkezli depremler ile ilgili açıklamaları nedeniyle gazeteci Can Ataklı hakkında Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkan Yardımcısı'nın yaptığı suç duyurusu üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatıldığı öğrenildi.

- 14 Şubat 2023 tarihinde Adıyaman'da katıldığı bir televizyon bağlantısındaki ifadeleri nedeniyle B. A. isimli bir sağlık çalışanı hakkında soruşturma açıldığı ve soruşturma kapsamında sağlık çalışanının evine giden polis memurları tarafından tutanak tutulduğu öğrenildi.

- Deprem sonrasında Maraş Türkoğlu L Tipi Cezaevi'ne ilişkin iddialar hakkındaki sosyal medya paylaşımı gerekçe gösterilerek gözaltına alınan ve daha sonra sevk edildiği mahkeme tarafından adli kontrol şartıyla serbest bırakılan Asya Doru isimli bir kişi savcılığın itirazı üzerine 15 Şubat 2023 tarihinde tutuklandı.

- 16 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, yakınlarını Antep ve Maraş merkezli depremlerde kaybeden Devrimci Parti Genel Başkan Yardımcısı Gamze Taşçı hakkında deprem arama ve kurtarma çalışmalarıyla ilgili basına verdiği demeçler ve sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek soruşturma açıldığı ve soruşturma kapsamında polisin Gamze Taşçı'nın evine gittiği öğrenildi.

- Gazeteci Mir Ali Koçer hakkında depremler ile ilgili yaptığı sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 'halka yanıltıcı bilgiyi alenen yayma' iddiasıyla soruşturma açıldığı ve soruşturma kapsamında gazetecinin 17 Şubat 2023 tarihinde Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü'nde ifade verdiği öğrenildi.

- 21 Şubat 2023 tarihinde, arama kurtarma çalışmaları için bulunduğu Antep'te gözaltına alınan Sosyalist Gençlik Dernekleri Federasyonu (SGDF) üyesi Umut Polat, 22 Şubat 2023 tarihinde sevk edildiği mahkeme tarafından 'Cumhurbaşkanı'na hakaret' iddiasıyla tutuklandı.

- 23 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Hatay'da gözaltında yaşamını yitiren Ahmet Güreşçi ile ilgili yaptığı haber nedeniyle gazeteci Seyhan Avşar hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatıldığı öğrenildi.

- 24. Şubat 2023 tarihinde Avukat Erdoğan Akdoğdu tarafından Hatay'da Ahmet Güreşçi isimli bir kişinin jandarma tarafından gözaltına alındıktan sonra işkence ve diğer kötü muamele sonucu yaşamını yitirmesiyle ilgili yapılan sosyal medya paylaşımına Jandarma Genel Komutanlığı Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nın talebi üzerine Ankara 5. Sulh Ceza Hakimliği'nin kararıyla kişilik haklarının ihlali gerekçesiyle erişim engeli getirildiği öğrenildi.

- 27 Şubat 2023 tarihinde Osmaniye'de depremzedelere yardım için gönderilen çadırların dağıtılmadığı yönündeki iddialar ile ilgili yaptıkları sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek gözaltına alınan "Mutlu Şehir Osmaniye" sayfası yöneticisi gazeteci Ali İmat ile gazeteci İbrahim İmat, çıkarıldıkları mahkeme tarafından 'yanıltıcı bilgiyi alenen yayma' iddiasıyla tutuklandılar.

- 27 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, depremlerin ardından sorumlulukları olduğu gerekçesiyle Cumhurbaşkanı, bazı bakanlar ve belediye başkanları hakkında suç duyurusunda bulunan Avukat Hüseyin Cimşit hakkında Samsun Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından "Cumhurbaşkanı'na hakaret" iddiasıyla soruşturma başlatıldığı ve ifadeye çağrıldığı öğrenildi.

4.3. RTÜK Tarafından Ceza Verilen Kanallar

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) depremle ilgili yayınlarını gerekçe göstererek 2 kanala 5'er kez program durdurma cezası, 3 kanala ise toplam 5 kez idari para cezası verdi.

- 22 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, RTÜK tarafından, "Büyük Felaket Özel Yayını" programı nedeniyle Halk TV kanalına ve "18 Dakika" programı nedeniyle Tele 1 kanalına 5'er kez program durdurma ve idari para cezası verildiği öğrenildi.

- 22 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden Tele 1 kanalında yayınlanan "Forum" programı, FOX TV kanalında yayınlanan "Orta Sayfa" programı ve Halk TV'de yayınlanan "Halk Meydanı" programlarındaki deprem ve arama kurtarma çalışmalarısıyla ilgili eleştiriler nedeniyle 3 kanala ayrı ayrı idari para cezası verildiği öğrenildi.

5. TOPLANTI VE GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ

Depremle ve deprem sonrasında üniversitelerde eğitimin uzaktan sürdürülmesi kararıyla ilgili 10 barışçıl toplantı ve gösteriye müdahale eden kolluk kuvvetleri, 246 kişiyi işkence ve diğer kötü muamele niteliğindeki uygulamalar ile gözaltına aldı. Ayrıca Adalet Bakanı'nı protesto eden 1 kişi ile Antep'in Şahinbey ilçesinin AKP'li Belediye Başkanı'na hasar gören binalarla ilgili soru soran 1 kişi Belediye Başkanı'nın şikayeti üzerine gözaltına alındı.

- 11 Şubat 2023 tarihinde Diyarbakır'da Adalet Bakanı'nı protesto ettiği gerekçesiyle en az 1 kişinin gözaltına alındığı öğrenildi.
- 13 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Antep'in Şahinbey ilçesinde, belediye tarafından yapılan konutların oturulabilir durumda olduğunu söyleyen Belediye Başkanı'na "binalar hasarlı, yan yatmış, o zaman kağıt verin bize" diyen Hasip Türkmen isimli depremzedenin Belediye Başkanı'nın şikayeti üzerine kaldığı çadırdan gözaltına alındığı ve aynı gün içinde serbest bırakıldığı öğrenildi.
- Antep ve Maraş merkezli depremlerle ilgili Emekçi Hareket Partisi (EHP) tarafından 12 Şubat 2023 tarihinde İstanbul'da yapılan basın açıklamasına müdahale eden polis, aralarında EHP Genel Başkanı Hakan Öztürk'ün de olduğu 40 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar aynı gün içinde polisteki ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldı.
- Maraş ve Antep merkezli depremler ile ilgili İşçi Emekçi Birliği üyeleri tarafından 13 Şubat 2023 tarihinde İstanbul'un Şişli ilçesinde yapılacak basına açıklamasına katılmak için toplananlara müdahale eden polis 20 kişiyi fiziksel şiddet kullanarak gözaltına aldı.

Gözaltına alınanlar aynı gün içinde polisteki ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldı.

- 17 Şubat 2023 tarihinde İzmir'de Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü önünde deprem gerekçe gösterilerek alınan üniversitelerde çevrimiçi eğitim kararını protesto etmek için yapılan oturma eylemine müdahale eden polis 22 kişiyi fiziksel şiddet kullanarak gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar aynı gün içinde polisteki ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldı.
- 20 Şubat 2023 İstanbul'un Kadıköy ilçesinde deprem gerekçe gösterilerek alınan üniversitelerde çevrimiçi eğitim kararını protesto etmek için yapılacak basın açıklamasına katılmak isteyenlere müdahale eden polis 25 kişiyi fiziksel şiddet kullanarak gözaltına aldı. Gözaltına alınanların konuldukları polis aracının içinde de kelepçeli halde işkence ve diğer kötü muameleye maruz kaldığı öğrenildi. Polisin ayrıca gazetecilerin görüntü almasına da engel olduğu bildirildi. 22 kişi aynı gün içinde polisteki ifade işlemlerinin ardından serbest bırakıldı. 3 kişi ise 21 Şubat 2023 tarihinde sevk edildikleri mahkeme tarafından serbest bırakıldı.
- 22 Şubat 2023 tarihinde Devrimci Parti üyeleri tarafından, depremlerle ilgili İstanbul Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü önünde yapılan protesto eylemine müdahale eden polis 4 kişiyi (Devrimci Parti Genel Başkan Yardımcısı Burcuğül Çubuk, Parti Meclisi üyesi Yusuf Turan ve parti üyeleri Eren Kaya ile Muhammed Korkmaz) gözaltına aldı.
- Antep ve Maraş merkezli depremler ile ilgili İstanbul Emek Barış ve Demokrasi Güçleri tarafından 26 Şubat 2023 tarihinde İstanbul'un Kadıköy ilçesinde yapılacak basın açıklamasına katılmak için toplananlara ilçe genelinde polis müdahale etti. Aynı gerekçe ile 26 Şubat 2023 tarihinde İstanbul'un Kadıköy ilçesindeki Kızılay Şubesi önünde Türkiye İşçi Partisi (TİP) tarafından yapılacak protesto eylemi için

toplananlara polis müdahale etti. Bu müdahaleyi ve TİP tarafından toplanan yardım malzemelerinin araçlara yüklenmesine engel olunmasını protesto etmek için TİP Kadıköy ilçe binası önünde yapılan basın açıklamasına da polis müdahale etti. Müdahaleler sonucu aralarında TİP İstanbul İl Başkanı Cengiz Yeter ile Eğitim-Sen 3 Nolu Şube Başkanı Ayfer Koçak'ın da aralarında olduğu 109 kişinin gözaltına alındığı ve aynı gün içinde serbest bırakıldığı öğrenildi.

- 27 Şubat 2023 tarihinde İstanbul'un Kadıköy ilçesindeki Kızılay Şubesi önünde Emekçi Hareket Partisi (EHP) üyeleri tarafından yapılan basın açıklamasına müdahale eden polis 20 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar aynı gün içinde serbest bırakıldı.
- 27 Şubat 2023 tarihinde Ankara'da TİP üyeleri tarafından Kızılay Genel Merkezi önünde yapılan basın açıklaması sonrası açıklamaya katılanlara müdahale eden polis en az 2 kişiyi gözaltına aldı.
- 27 Şubat 2023 tarihinde İstanbul'un Beyoğlu ilçesindeki İstiklal Caddesi üstünde "Kızılay ne için var? İlk günden beri deprem bölgesine çadır yollamayıp, depremin 20. gününde çadırları satmak için var" yazılı bildirimleri dağıtan Öğrenci Kolektifleri ve Feminist Kolektif üyesi 4 kişi gözaltına alındı.

6. ÖRGÜTLENME VE DAYANIŞMA ÖZGÜRLÜĞÜ

Deprem bölgelerinde ilk günden itibaren büyük bir özveriyle arama kurtarma çalışmalarına katılmak isteyen gönüllüler ve depremden zarar gören kişilerle dayanışmak için yardım malzemesi toplayan yurttaşlar, sivil toplum örgütleri, siyasi partiler ve belediyeler en az 20 kez engellendi. En az 7 olayda kolluk kuvvetleri, kaymakamlık ve AFAD tarafından toplanan yardım malzemelerine el konuldu. Söz konusu engellemeler sırasında 16 kişi gözaltına alındı, 6 kişi keyfi biçimde alıkonuldu, en az 1 kişi fiziksel şiddete maruz kaldı, 1 kişiye ise para cezası uygulandı. Ayrıca bir yardım toplama faaliyetine yönelik silahlı saldırıda 1 kişi yaralandı. Gelecek Partisi tarafından gönderilen 100 TIR'a, HDP tarafından toplanan 1500 çadıra, 8 tır ve 2 kamyon yardım malzemesine, 30 konteynere, 120 jeneratöre el konulduğu öğrenildi.

- 7 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Hatay'da arama kurtarma ve depremedelere yardım çalışması yapan Türkiye Komünist Partisi (TKP) üyelerinin polis engeli ile karşılaştığı öğrenildi.

- 7 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) ilçe örgütü tarafından başlatılan yardım kampanyasına Kaymakamlık tarafından izin verilmediği ve HDP yöneticilerine Kaymakamlık tarafından yardım toplamaları halinde haklarında soruşturma açılacağı söylenildiği öğrenildi.

- 7 Şubat 2023 tarihinde Van'da sivil toplum örgütleri tarafından toplanan yardım malzemelerini taşıyan araçların yola çıkmasına izin verilmediği öğrenildi.

- 8 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Ağrı'nın Patnos ilçesinin HDP'li belediyesi tarafından toplanan yardım

malzemelerini taşıyan araca Patnos Kaymakamlığı tarafından el konulduğu öğrenildi.

- 8 Şubat 2023 tarihinde Muğla'nın Bodrum ilçesinde CHP'li belediye tarafından deprem bölgesine yardım için toplanan malzemeleri taşıyan tırlar durduruldu ve tırlara Muğla Valiliği pankartı asıldıktan geçiş izni erildi.

- 8 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden HDP tarafından toplanıp Malatya'ya gönderilen yardım malzemelerinin polis kontrolünde dağıtılmasına izin verildiği öğrenildi.

- 8 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Muğla'da Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) tarafından toplanan malzemeleri taşıyan tırların durdurulduğu ve tırlara Muğla Valiliği pankartı asıldığı öğrenildi.

- 9 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, HDP Mardin il örgütü tarafından toplanan yardım malzemelerini taşıyan tıra Malatya'nın Doğanşehir ilçesi girişinde polis tarafından el konulduğu öğrenildi.

- 9 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Elektrik Mühendisleri Odası'nın deprem sonrası kurulan çadır/konteyner kentlerde gönüllü olarak çalışmak üzere yaptığı başvurunun AFAD tarafından reddedildiği öğrenildi.

- HDP tarafından İzmir'de toplanan yardım malzemelerinin 11 Şubat 2023 tarihinde Osmaniye'de dağıtılmasına polisin müdahale ettiği, tır ile yardım malzemelerine el koyduğu, 3 kişiyi gözaltına aldığı öğrenildi. Müdahale sırasında HDP Osmaniye İl Eş Başkanı Celal Eker'in de polisin fiziksel şiddetine maruz kaldığı bildirildi.

- 13 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, sivil toplum örgütleri tarafından

Hakkâri’de toplanan yardım malzemelerini Antep’in Islahiye ilçesine götüren kamyonun şehirden çıkışına, valilikten izni alınmadığı gerekçesiyle polis tarafından izin verilmediği öğrenildi.

- 15 Şubat 2023 tarihinde Osmaniye’de TKP tarafından kurulan dayanışma merkezine gelen polisin TKP üyesi 10 kişiyi gözaltına aldığı öğrenildi.

- 15 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Antep’in Nurdağı ilçesine, HDP tarafından toplanan yardım malzemelerini götüren tıra Antep girişinde AFAD ekipleri tarafından el konulduğu öğrenildi.

- 15 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Maraş’ın Pazarcık ilçesinde Hasankoca Mahallesi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği’nde HDP ile emek ve meslek örgütleri tarafından toplanan yardım malzemelerinin olduğu depoya kaymakamlık kararı ile el konulduğu öğrenildi.

- 15 Şubat 2023 tarihinde Şahkulu Sultan Vakfı’nın İstanbul’un Pendik ilçesindeki şubesi tarafından depremzedeler için toplanan yardım malzemelerini taşıyan bir tıra şube binası önünde silahlı saldırı düzenlendiği ve saldırı sonucu M. E. isimli kişinin yaralandığı öğrenildi. Şahkulu Sultan Vakfı Başkanı Hasan Şahin, saldırı ile ilgili basında yer alan açıklamasında şunları belirtti: “TIR’lardan birine el koymak istemişler. Gasp gibi bir durum olduğunu anladık. Çocuklar da vermemek için diremiş. O direnme sırasında ateş edilmiş. Arkadaşlarımızdan biri yaralanmış. Olay gasp gibi görünüyor.” İstanbul Valiliği, saldırı ile ilgili Ö. A. isimli 1 kişinin gözaltına alındığını ve aynı gün sevk edildiği mahkeme tarafından tutuklandığını açıkladı.

- Gelecek Partisi Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu, 17 Şubat 2023 tarihinde basında yer

alan açıklamasında, Gelecek Partisi tarafından deprem bölgesine gönderilen 100 tıra el konulduğunu belirtti.

- 17 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Yunanistan’dan gelerek Hatay’da arama ve kurtarma çalışmalarına katılan İlektra Apostolou Derneği’nin 3 üyesinin polis tarafından gözaltına alındığı ve telefonlarına el konulduğu öğrenildi. ÇHD üyesi avukatlar bir açıklama yaparak, prosedürlere uygun şekilde ülkeye giriş yapan 3 kişinin Adana Göç İdaresi’ne götürülmesine karar verildiğini duyurdu.

- 17 Şubat 2023 tarihinde Urfa’da depremzedelere yardım toplamak için Emek ve Demokrasi Platformu tarafından açılan standın, kaymakamlıktan izin alınmadığı gerekçesiyle polis tarafından kaldırıldığı ve stantta bulunan Fırat Ayebe isimli 1 kişiye 7.300 TL idari para cezası kesildiği öğrenildi.

- 17 Şubat 2023 tarihinde Şırnak’ın Güçlükonak ilçesinde HDP tarafından toplanan yardım malzemelerine “illegal toplandıkları” gerekçesiyle İlçe Jandarma Komutanlığı tarafından el konulduğu öğrenildi.

- HDP, 17 Şubat 2023 tarihinde yaptığı açıklama ile partileri tarafından toplanan toplam 1500 çadıra, 8 tır ve 2 kamyon yardım malzemesine, 30 konteynere, 120 jeneratöre AFAD tarafından el konulduğunu açıkladı.

- 22 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Alevi Kültür Dernekleri’nin Maraş’ın Pazarcık ilçesine bağlı Narlı’daki şubesine gönderilen yardım malzemelerine AFAD tarafından el konulduğu öğrenildi.

- 24 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, deprem nedeniyle Mersin’e gelen depremzedeler için kurulan 14 çadırın polis tarafından izin alınmadan kuruldukları gerekçesiyle kaldırıldığı öğrenildi.

- 26 Şubat 2023 tarihinde İstanbul'un Kadıköy ilçesinde TİP tarafından toplanan yardım malzemelerinin araçlara yüklenmesine ilçe binasını ablukaya alan polis tarafından engel olunduğu öğrenildi.
- 27 Şubat 2023 tarihinde basında yer alan haberlerden, Toplumsal Özgürlük Partisi (TÖP) ve Mor Dayanışma üyesi 6 kişinin Hatay'ın Antakya ilçesinin Güzelburç köyünde Jandarma Özel Harekat birimleri tarafından 2 saat boyunca alıkonulduğu ve daha sonra serbest bırakıldığı öğrenildi. Haberde ayrıca 2 saat boyunca 6 kişinin tehditlere maruz kaldığı belirtilmektedir.

